אופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט אם לערלה ערלה ואם לרבעי רבעי מה"מ? א"ר חייא בר אבא א"ר יוחנן ומטו בה משמיה דר' ינאי אמר קרא °ובשנה הרביעית ובשנה החמישית" פעמים שברביעית ועדיין אסורה משום ערלה ופעמי' שבחמישית ועדיין אסורה משום רבעי; לימא דלא כר"מ דאי ר"מ הא אמר *יום אחד בשנה חשוב שנה דתניא פר האמור בתורה סתם בן עשרים וארבעה חדש ויום אחד דברי ר"מ ר' אלעזר אומר בן עשרים וארבעה חדש ול' יום, שהיה ר"מ אומר בכל מקום שנאמר "עגל" בתורה סתם בן שנה, "בן בקר" בן שתים, "פר" בן שלש אפילו תימא ר"מ כי קאמר ר"מ יום אחד בשנה חשוב שנה בסוף שנה אבל בתחלת שנה לא אמר רבא ולאו ק"ו הוא ומה נדה שאין תחילת היום עולה לה בסופה סוף היום עולה לה בתחלתה, שנה שיום אחד עולה לה בסופה אינו

ויקרא יט כד-כה

ופירות נטיעה זו אסורים כו' · ואף על פי שאמרנו עלתה לו שנה אם חנטו בה פירות לאחר ר"ה של שנה (א) (שלישית) מיד עדיין אסורין הן עולמית משום ערלה שאע"פ שר"ה תשרי לנטיעה, ט"ו בשבט ר"ה לאילן, וזו כבר נעשית אילן לפיכך אין שנתה מתחדשת לצאת מידי ערלה עד ט"ו בשבט אבל משם ולהלן אם יחנטו בה פירות דין רבעי עליהם לאכול בירושלים, ובט"ו לשנה הבאה יצאו מידי רבעי פירות החנטים בה מכאן ואילך, לכך הועילו לה ל' שלפני ר"ה שממהר התירה מט"ו בשבט ועד ר"ה : **מנא הני מילי** · שחנטת ערלה ורבעי נמשכין להסור פירות החנטים קודם ט"ו בשבט לאחר שכלו שלשת שני ערלה : **ומטו בה** · יש מטין ומכריעין בשמועה זו לאומרה משמיה דרבי ינאי : **ובשנה הרביעית** · וי"ו מוסיף על ענין ראשון "יהיה לכם ערלים" אף בתוך שנה הרביעית : **ובשנה החמישית** · תאכלו את פריו" מוסיף על ענין רבעי דסליק מיניה : **פעמים שברביעית** · כגון אם מיהרו פירותיו לחנוט ברביעית לפני שבט ועדיין אסורים משום ערלה אסורין בהנאה עולמית : **פעמים שבחמישית כו'** · כגון פירות שחנטו בה קודם שבט טעונין חלול אבל אם איחרה חניטתה עד לאחר ט"ו בשבט אין בהן איסור : **ניפא** · הא דקתני לעיל פחות מל' יום לא עלתה לו שנה דלא כרבי מאיר : **עגל בן שנה** · דכתיב (ויקרא ט) עגל וכבש בני שנה : **בן בקר** · של שמיני למלואים שנאמר (שם) קח לך עגל בן בקר לחטאת : **בן שתים** · שנאמר קח לך עגל בן בקר ואיל לעולה תמימים והכי תניא לה בתורת כהנים השוה בן בקר ואיל לעולה תמימים אף בשנים (ב) : **פר** · אפילו כתב "פר בן בקר" לא נקרא פר בפחות מג' שנים : **כי קאמר ר"מ בסוף שנים** · כגון יום אחד בשנה שלישית שהוא סוף הכשר שנותיו של פר : **אבל בתחלת שנים** · כגון שנה ראשונה של נטיעה שהיא תחילת מנין שני ערלה לא אמר : **ומה נדה שאין תחלת היום עולה לה בסופה** · שנאמר (שם טו) שבעת ימים תהיה בנדתה "תהא בנדתה כל ז' ולא תאמר מקצת יום שביעי ככולו ותטבול ביום : **סוף היום עולה לה בתחלתה** · שאם ראתה סמוך לשקיעת החמה עולה לה יום זה בז' ימי נדה ואינה צריכה למנות אלא ו' והוא, ובנדה דאורייתא קאמר שאינה זקוקה לנקיים שלא הצריכה תורה ספירת ז' נקיים אלא לזבה אבל לנדה אפי' ראתה כל ז' ופסקה עם שקיעת החמה טובלת לערב, ומיהו עכשיו החמירו בנות ישראל על עצמם להקיזן בספק זיבות לטעון ז' נקיים בלא דם ואין יום שפוסקת בו עולה לה למנין ז' והרבה טעו בשמועה זו ללמוד מכאן לספור יום שפוסקת בו למנין ז' נקיים שהיו מפרשים סוף היום עולה לה בתחלתה דסוף יום שפוסקת בו עולה לה ראשון לז' נקיים וזו מדת בנות כותיים הוא ששנינו בהן (נדה דף לג·) יום שפוסקת בו סופרת למנין ז' : **ס"ג שנים שיום אחד עולה להם בסופו כו'** · שנים הקצובין לכל דבר שיום אחד עולה להן בתחלת שנה אחרונה בסוף שנים הקצובות לדבר : אינו

ופירות נטיעה זו אסורין עד ט"ו בשבט · דנהי דלנטיעה ר"ה תשרי לענין ערלה לאילן מיהא ט"ו בשבט כדדריש רבי ינאי מדכתיב ובשנה הרביעית ובשנה החמישית והא דקבעי שבט ר"ה לאילן ולאו רוב גשמי שנה כדאמרינן לקמן (דף יד·) מ"מ נפקא מינה במאי דתשרי ר"ה לענין נטע ל' יום לפני ר"ה דעלתה לו שנה ולא אזלינן בתר ט"ו בשבט למעט ל' יום לפני ט"ו בשבט ויש הלכות גדולות שכתוב בהם ופירות שנה רביעית בתר דפריק להו אסורין עד דנפקא ועיילא חמישית ושבוש הוא דבהני לא איירי במתניתין כלל דאותן שחנטו ברביעית קודם ט"ו בשבט אסורין לעולם והחנטין ברביעית אחר ט"ו בשבט שרו לאחר פדייה ואלתר *ובהג"ה של אספמיא כתוב ופירי דפרדס דשנת ארבע אסירי עד דפריק להו :

הא *אמרי' יום אחד בשנה חשוב שנה · השתא לא ידע הא דמסקינן לבסוף דל' לקליטה :

בן כ"ד חדש ויום אחד · סתם פר בן שלש כדקתני סיפא והאי יום אחד משום דיום אחד בשנה חשוב שנה ולר"א ל' וכל אותו יום ל' אין דינו לא כבן בקר ולא כפר מידי דהוה אפלגס בסוף פ"ק דחולין (ד' כג· ושם) דאילטריך או לרבויי ושמא התם שאני מדקתני בפ"ק דפרה (משנה ג) דבן י"ג חדש אינו כשר לא לאיל ולא לכבש ולא קתני הכי גבי פר ולא לכל מילי אמרינן דיום אחד בשנה חשוב שנה דיש דברים דאפילו מעת לעת בעינן כדתנן בפ' יוצא דופן (נדה ד' מה·) בן ט' שנים ויום אחד בן י"ג שנה ויום אחד בת י"ב שנה ויום אחד דאותו יום אחד כדי להשלים מעת לעת דבבת ג' שנים ויום אחד פליגי תנאי בגמ' (שם ד' מד:) דלר"מ אפי' בבת שתי שנים ויום אחד מתקדשת בביאה דבבת ג' שלימות דמיא דיום אחד חשוב שנה וחכמים בעו בת ג' ויום אחד דמעת לעת בעינן : **עגל** סתם בן שנה בן בקר בן שתים פר בן ג' · ע"כ בן בקר בן שתים דקאמרינן היינו עגל בן בקר ולא פר בן בקר כדמוכח בתורת כהנים גבי פר כהן משיח דתניא פר יכול אפילו זקן ת"ל בן אי בן יכול קטן ת"ל פר הא כילד בן ג' כדברי חכמים ר"מ אומר אף בן ארבע בן חמש כשרים ותימה דתנן בפ"ק דפרה (משנה ג) ר' יוסי הגלילי אומר פרים בני שתים שנאמר ופר שני בן בקר תקח לחטאת והכ"א אף בני ג' ר"מ אומר אף בני ארבעה וחמשה כשרים אלמא מכשיר ר"מ בפר אפילו בני שתי שנים דהא מוסיף ארבי יוסי הגלילי והכא משמע מדעגל בן בקר לר"מ בן שנים פר בן בקר בן ג' אבל פחות מבן ג' לא וי"ל דהא דקאמר ר"מ במסכת פרה (שם) ארבנן קאי ולא אר' יוסי הגלילי ובתורת כהנים מתני דר' יוסי הגלילי בתר מילתא דר"מ וחכמים ורבנן דהתם לאו רבנן דפרה :

ולאו ק"ו הוא ומה נדה·מרים פירקין ל"ק מידי כדפרישית התם (ד' ב: בד"ה אבל): **שנים** שיום אחד עולה להם בתחילתן אינו דין שיום אחד עולה להם בסופן · האי תחילתן הייני תחילת שנה וסוף חשבון והאי סופן הייני סוף שנה ותחילת חשבון וא"ת זבה תוכיח שהיא איפכא מנדה שאין סוף היום עולה לה בתחילתה שזהו מנהג כותים כדאיתא בריש פרק בנות כותים (נדה ד' לג· ושם) דיום שפוסקת בו סופרתו למנין ז' דאע"ג דפריך עלה אנן נמי נספריה לא קיימא לן הכי מדפריך בפרק בתרא דנדה (ד' סט·) ורב ככותאי אמרה לשמעתיה ואפ"ה תחילת היום עולה בסופה לר' יוסי בפרק כילד צולין (פסחים ד' פא·) דאמרינן מקצת היום ככולו דלא מצי למשכח טומאת התהום דזבה משום דאין סותרת למפרע ואינה מטמאה אלא מכאן ולהבא וזבה גדולה נמי לא משכחת אלא בשופעת או ברואה שני בין השמשות וי"ל דהאי ק"ו דהכא לרבנן ולא לרבי יוסי מיהו אפילו לרבנן קשיא דהכי נמי דלכי חזיא בשביעי מטמאה למפרע מ"מ כיון דשריא לשמש לאחר טבילה מיד מדאורייתא אי לאו משום דאסרו רבנן שמא תבא לידי ספק כדאמרינן בפרק בתרא דנדה (ד' סז· ושם) ע"כ עולה לה תחלת היום דאי לאו הכי וספרה לה ז' ימים ואחר תטהר אמר רחמנא (ויקרא טו) וליכא ונראה דלא דמיא זבה להני דהא אימים נקיים קפיד רחמנא והיאך יעלה סוף היום והרי אין יום זה טהור דבדבר ראתה ואע"פ דבשומרת יום כנגד יום סוף היום עולה כמו שאפרש שאני התם דספירת אחד לאחד נפקא לן בסוף נדה (דף עב·) מדכתיב יהיה אבל הכא אחר תטהר כתיב דדרשינן שלא תהא טומאה מפסקת אבל תחלת היום דין הוא שיעלה בסופה דכל כמה דלא ראתה הרי הוא טהור וא"ת ואמאי דחיק לאשכוחי זבה גמורה לר' יוסי ברואה בשתי בין השמשות הא משכחת לה ברואה בלילות דספירת לילה לאו ספירה היא כדאיתא בפ"ב דמגילה (ד' כ· ושם) וי"ל דדחיק אזבה בימים משום דכתיב כל ימי זובה דמהאי טעמא א"ל ר' שמעיה לר' אבא בסוף נדה (שם) אימא בימים תהוי זבה בלילות תהוי נדה ובפ"ק דהוריות (ד' ד·) נמי גבי צדוקים דאמר זבה לא הוי אלא ביממא ומיהו לא יתכן דאם כן הוה ליה לפרושי ולימא זבה ביממי היכי משכחת לה ועוד דכי משני ברואה

עין משפט
נר מצוה

נב א מיי' פ"ט מהל' נטע רבעי הל' ו הל' י סמג עשין קלס טוש"ע י"ד סי' רצד סעי' ד ה :

נג ב מיי' פ"א מהל' מעשה הקרבנות הל' יד סמג עשין קפג :

נ"ל ובה"ג

נ"ל אמר

נושא
דין ערלה
ודין רבעי - כל
א' מאשיך עד
ט"ו בשבט ב
שלאחריה
ערלה לשנה ה
ורבעי לשנה ה

נושא/מבנה
△ (מחקר)
קושיות
▽ תשובות
לאור הא דקתני לעיל ל'
והנוטע ל' יום לפני ר"ה
לו שנה הגמ' שואלת
דלא כר"מ דאמר יום א'
בשנה חשוב שנה

◆

רבינו חננאל

עלתה לו שנה ומהו לקיימן בשביעית· פחות מכאן לא עלתה לו שנה ואסור לקיימן בשביעית ופירות נטיעה זו אסורין עד יום ט"ו בשבט אם לערלה ערלה אם לרבעי רבעי · מנ"ל דכתיב שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל · ובשנה הרביעית יהיה כל פריו · מדקא מסיק לא יאכל ובשנה הרביעית ולא מפסיק הי ניהו שמעינן מינה פעמים שבא רביעית ואסורין משום ערלה · כגון שנטע פחות ל' יום לפני ר"ה · והא דתנו רבנן דלא כר' מאיר · דאי ר' מאיר האמר יום אחד בשנה חשוב שנה· דתניא פר האמור בתורה סתם בן עשרים וארבעה חדש ויום אחד דברי ר' מאיר · ודחינן אפילו תימא ר"מ לא אמר ר"מ יום אחד בשנה [חשוב] שנה אלא בסוף שנה: כגון בן כ"ד חדש ויום אחד תחשוב לו יום להשלימו שלש שנים · אבל בתחלת שנים כגון האי נטיעה וכיוצא בה שלשים יום בעי לעלות לו שנה · אמר רבא [ולאו] ק"ו ומה נדה שאין תחלת היום עולה לה בסופה · פי' יום שביעי לנדתה (כל שבעה *) כל יום השביעי ולא אמרינן מקצת היום ככולו · ואמרינן מקצת היום ככולו בתחלת נדתה שאם ראתה שעה אחת מן היום משלמת ו' ימים אחרים ושהורה היא שיום אחד עולה לה ** בסוף שניו

*) אולי צ"ל דכתיב שבעת ימים תהיה בנדתה שכל בנדתה כל שבעה כל יום כו'.

**) נראה דחסר כאן וצ"ל עולה לה בסופה שנים שיום אחד עולה לה בסוף השנים וכו'.

מסורת
הש"ס

ויקרא י"ט: כג
וכי תבאו אל הארץ ונטעתם כל עץ מאכל וערלתם ערלתו את פריו שלש שנים יהיה לכם ערלים לא יאכל
כד ובשנה הרביעית יהיה כל פריו קדש הלולים לה'
כה ובשנה החמישית תאכלו את פריו להוסיף לכם תבואתו אני ה' אלקיכם

אסוגריים לשם ד"ע [וע"ל ב: כן דקדק של הקיאה וש"נ] בתוכם מובא המקור לר"מ

◆

הגהות
הב"ח

(א) רש"י ד"ה ופירות כו' של שנה שלישית מיד · נ"ב כלומר קודם ט"ו בשבט : (ב) ד"ה בן שתים כו' אף בשנים · נ"ב פי' מדלא כתיב תמים בכל אחד ואחד וכתיב תמימים משמע שבשוה אותם לגמרי דכשם שבשוה אותם בתמות בשוה אותם אף בשנים ואיל בן שתי שנים דמדכבש בן שנה איל בן שתי שנים הוא אף עגל בן בקר בן שתים וכו' לגדיא בתורת כהנים תמים תמימים אף בשנים ע"ש דף י' :